

وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ

تَهْدِيْم بِهِ ۖ نُور آسمانی؛ پیامبر اکرم (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَهْل بَيْتِ مَكْرُوم (عَلَيْهِ السَّلَامُ)

تَهْدِيْم بِهِ شَهداً وَأَسْرَائِيْلَ كَرِيلَا

تَهْدِيْم بِهِ فَتَهای شیعه از صدر اسلام تا کنون

ضمانت سپرده‌ها در بانکداری بدون ربا

تألیف:

محمدامین صلواتیان

اشرات
دانشگاه اسلامی اصفهان

عنوان: فصلن سهودها در پاکناری بدون را

مؤلف: محمدامین صلوانیان

ناشر: دانشگاه امام صادق علیه السلام

صفحه آوا و ویراستار امین: رضا عبداللهی

طراح جلد: محمد روشنی

تایپساز و قالب لسته پویا زی و چاپ: رضا دیبا

چاپ و مطباقی: چاپ سیددان

چاپ اول: ۱۳۹۹

قیمت: ۳۰۰,۰۰۰ ریال

شماره کان: ۱۰۰۰ نسخه

شاید: ۷۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۸۳۹-۰

فروشگاه موکری: ایران: خیابان انقلابه یون خیابان فخروری و خیابان دانشگاه، مجتمع پارسه همکار، واحد ۲ و ۳
تلفن: ۰۳۵۷۳۲۱۲

فروشگاه کتاب صفا: تهران: بزرگراه شهید چمران، بول میری به تخلع شمالی دانشگاه

صفحه پست: ۰۱۲۸۵۵-۱۰۶۰ گپ پست: ۰۱۲۷۰۱۳۷۵۶۲۲۳۷۳۱

E-mail: pub@isu.ac.ir • www.ketabesadiq.ir

برنامه: صلوانیان، محمدامین، -۱۳۹۱

عنوان و نام پندلور: فصلن سهودها در پاکناری بدون را / مولت مصلحیان صلوانیان.

مقدمة: دفتر امور اسلامی ایمان، دانشگاه امام صادق (ع)

من

لایک: ۰۷۱-۸۷۷۹-۰۰

موهون: ۰۷۱-۸۷۷۹-۰۰

موهون: پاک و پاکناری — جهادی مذهبی — اسلام

موهون: پاک و پاکناری (آقا) — ایران

موهون: پاک و پاکناری — ایران

موهون: سردهنای پاک — ایران

نطفه از روح دانشگاه امام صادق (ع)

ردیتی: کتاب: ۰۷۱-۲۲۳-۳۷۷۷۳۷۳

ردیتی: خوش: ۰۷۱-۲۲۳-۳۷۷۷۳۷۳

شماره کتابخانه ملی: ۷۷۸۱۵۵۵

تمام حقوق محفوظ است، هیچ یک شخصی از این کتاب بدون اجازه مکتبه نظریه اسلامی تکثیر و توزیع مجدد به هیچ شکلی از جمله پایه

فتوای، انتشار اکترونیکی، اینترنت و میا و منتشر در فضای مجازی امن نباشد

اين اثر تحت پوشش قانون حمايت از حقوق مذکون و مستقر از ایران قرار گرفته

فهرست مطالب

سخن ناشر.....	۱۳
مقدمه.....	۱۵
فصل اول. سازوکار متعارف صنایع سپردهها.....	۱۷
مقدمه.....	۱۷
۱. بانکداری.....	۱۸
۱-۱. نقش و کارکردهای بانک.....	۲۰
۱-۱-۱. واسطه‌گری.....	۲۱
۱-۱-۲. کارکرد خلق پول.....	۲۱
۱-۱-۳. افزایش تقارن اطلاعات.....	۲۱
۱-۱-۴. اطمینان‌بخشی به سرمایه‌گذاران ریسک‌گریز.....	۲۲
۱-۱-۵. واسطه پرداخت در نظام مالی.....	۲۳
۱-۱-۶. کاهش هزینه‌های معاملات.....	۲۳
۱-۱-۷. ماهیت سپردهها.....	۲۳
۲. خاستگاه صنایع سپرده‌ها در بانکداری.....	۲۴
۲-۱. پدیده هراس بانکی و هجوم بانکی.....	۲۵
۲-۲. ورشکستگی بانکی.....	۲۹
۲-۲-۱. گزیر.....	۲۸
۲-۲-۲. احیا.....	۲۹

۶ □ ضمانت سپردهها در بانکداری بدون ریا

۳۰	۳. ثبات مالی.....
۳۱	۳-۱. اهمیت ثبات مالی.....
۳۲	۳-۲. ارکان شبکه ثبات مالی.....
۳۳	۴. ضمانت سپردهها.....
۳۶	۴-۱. مساویکار ضمانت سپردهها.....
۳۷	۴-۲. ضمانت صریع و ضمنی سپردهها.....
۳۸	۴-۳. مخاطره اخلاقی و ضمانت سپردهها.....
۴۱	۴-۵. جعبه پرداخت خسارت در برابر ضمانت سپردهها با مسئولیت بیشتر
۴۲	۴-۶. کارکرد کمینه‌سازی خسارت و کمینه‌سازی خطر.....
۴۲	۴-۷. تجهیز منابع مالی در صندوق‌های ضمانت سپردهها.....
۴۲	۴-۷-۱. تجهیز منابع مالی عمومی و خصوصی
۴۳	۴-۷-۲. تجهیز منابع مالی پیش‌نگرانه و پسینی
۴۴	۴-۷-۳. انواع حق عضویت‌ها.....
۴۷	۴-۸. تخصیص منابع مالی در صندوق‌های ضمانت سپردهها.....
۴۷	۴-۸-۱. تخصیص منابع مالی قبل از توقف نهادهای حضور.....
۴۸	۴-۸-۲. تخصیص منابع مالی به سپرده‌گذاران در درون توقف نهادهای حضور ..
۵۱	۴-۹. ضمانت نامحلود و محلود سپردهها.....
۵۱	۴-۹-۱. محدودیت بر نوع سپردهها.....
۵۲	۴-۹-۲. محدودیت در میزان پرداخت خسارت به سپردهها (سلف پرمه یا تضمين).....
۵۴	۴-۱۰. نحوه جلب زیان توسط صندوق ضمانت سپردهها.....
۵۹	۴-۱۱. ضمانت سپردهها دولتی یا خصوصی؟.....
۶۰	۴-۱۲. اصول اساسی ضمانت یا پیمه‌گیری سپرده.....
۶۲	۴-۱۳. نظام ضمانت سپردها پس از بحران مالی جهانی ۲۰۰۸
۶۴	۴-۱۴. انتشارات طراحی الگوی ضمانت سپردهها
۶۹	جمع‌بندی.....

لهرست مطالب ۷

فصل دوم. سازوکار ضمانت سپرده‌ها در کشورهای اسلامی.....	۶۷
مقدمه	۶۷
۱. ضمانت سپرده‌ها در مطالعات اسلامی.....	۶۷
۲. نظام ضمانت سپرده‌ها در کشورهای اسلامی.....	۷۱
۳. بیمه‌گری سپرده‌ها در کشورهای اسلامی.....	۷۷
۱-۱. کشور مالزی.....	۷۷
۲-۲. کشور سودان.....	۸۱
۳-۳. کشور اردن.....	۸۴
جمع‌بندی.....	۸۷
فصل سوم. بانکداری بدون ریا و عملیات آن در ایران	۸۹
مقدمه	۸۹
۱. بانکداری اسلامی و انواع آن.....	۸۹
۱-۱. بانکداری مشارکتی.....	۹۱
۱-۲. الگوی بانکداری مشارکتی شهید صدر.....	۹۳
۱-۳. الگوی مورد استفاده بانکداری مشارکتی.....	۹۵
۱-۴. بانکداری مبادله‌ای.....	۹۶
۱-۵. بانکداری مبتنی بر عقد قرضمن‌الحسنه	۹۹
۲. چالش‌های بانکداری اسلامی	۹۹
۳. قانون عملیات بانکداری بدون ریا	۱۰۰
۱-۱. فصل سوم قانون عملیات بانکداری بدون ریا	۱۰۱
۱-۲. روابط میان سپرده‌گذاران با بانک طبق قانون عملیات بانکی بدون ریا	۱۰۴
جمع‌بندی.....	۱۰۶
فصل چهارم. حقوق قلمرو مناسب با سازوکار ضمانت سپرده‌ها	۱۱۷
مقدمه	۱۱۷
۱. منطق شارع در عقود معاملاتی	۱۱۷
۱-۱. ماهیت احکام	۱۱۷

۸ ضمانت سپردهها در بانکداری بدون ربا

۱۰۸.....	۱-۱-۱. احکام تأمینی
۱۰۸.....	۱-۱-۲. احکام امضایی
۱۰۸.....	۱-۲-۱. آثار احکام امضایی و تأمینی
۱۰۹.....	۱-۲-۲. روش شناسی قوهٔ عقود زمان شارع مقلص و مستعدته
۱۱۰.....	۲. مبانی فقهی عقد ضمانت
۱۱۰.....	۲-۱. معنای ضمانت
۱۱۱.....	۲-۲. ادلهٔ عقد ضمانت
۱۱۲.....	۲-۲-۱. دلالت لغوی
۱۱۳.....	۲-۲-۲. دلالت نقلی
۱۱۴.....	۲-۳. ارکان عقد ضمانت
۱۱۴.....	۲-۳-۱. ایجاد و قبول
۱۱۴.....	۲-۳-۲. طرفین قرارداد
۱۱۶.....	۲-۳-۳. موضوع ضمانت
۱۱۷.....	۳-۱. انواع ضمانت
۱۱۷.....	۳-۲. احکام قرارداد ضمانت
۱۱۸.....	۴-۱. قاعدهٔ اتفاف
۱۱۸.....	۴-۲-۱. پد امامی
۱۱۹.....	۴-۲-۲. پد ضمانتی
۱۱۹.....	۵-۱. ضمانت اتفاف (قاعدهٔ اتفاف)
۱۲۱.....	۵-۲. تفاوت قاعدهٔ اتفاف با ضمانت پد
۱۲۱.....	۶-۱. ضمانت هرمن
۱۲۲.....	۶-۲. عقد بیمه
۱۲۲.....	۷-۱. تعریف عقد بیمه
۱۲۲.....	۷-۲. شرایط و ارکان عقد بیمه
۱۲۴.....	۷-۲-۱. ایجاد و قبول
۱۲۴.....	۷-۲-۲. شرایط متعاللین
۱۲۴.....	۷-۳. پیشنهاد بیمه در حقوق اسلامی

لهرست مطالب ۹

۱۲۵.....	۱-۳-۳. حضمان چریره
۱۲۵.....	۲-۳-۳. حضمان عاقله
۱۲۷.....	۳-۳. ویژگی‌های قرارداد پیمه
۱۲۷.....	۴-۳. انواع پیمه
۱۲۸.....	۵-۳. موافقان و مخالفان شرعی بودن عقد پیمه
۱۳۱.....	۶-۳. شباهت‌ها و تفاوت‌های عقد پیمه با عقد حضمان
۱۳۱.....	۷-۳. تفاوت‌های عقد پیمه با عقد حضمان
۱۳۳.....	۸-۳. شباهت‌های عقد پیمه با عقد حضمان
۱۳۴.....	جمع‌بندی
۱۳۵.....	فصل پنجم. الگوی قوهای حضانت سپرده‌ها در بانکداری بدون ریا ایران
۱۳۵.....	مقدمه
۱۳۵.....	۱. بررسی ابعاد قوهای سازوکار حضانت سپرده‌ها
۱۳۶.....	۲. حضانت سپرده‌های قانون عملیات بانکداری بدون ریا
۱۳۶.....	۳-۱. تعهد بازپرداخت سپرده‌های جاری و پس‌انداز
۱۳۷.....	۳-۲. حضانت سپرده‌ها در سپرده‌های سرمایه‌گذاری مددکار (رابطه وکالت – شرکت بانک و سپرده‌گذار)
۱۳۹.....	۴. بررسی قوهای حق حضوریت اعضای منطبق حضانت سپرده‌ها
۱۴۴.....	۵. گردآوری و جمع‌بندی نظرات خبرگان
۱۴۵.....	۶. بررسی نظرات مخالفان
۱۴۷.....	۷. استثناء از مراجع عظام تقلید
۱۴۷.....	۸-۱. متن استثناء
۱۴۸.....	۸-۲. پاسخ استثناء محقق از حضرات آیات و مراجع عظام
۱۵۴.....	۹. کلارکرهای حضانت سپرده‌های اسلامی
۱۵۵.....	جمع‌بندی
۱۵۷.....	نتیجه‌گیری
۱۵۹.....	پیشنهادات تحقیقات آئین

۱۰ □ خبرگان سپرده‌ها و بالکنلاری بدون و با

۱۶۱	پیوست‌ها
۱۶۱	پیوست شماره ۱: پرسشنامه خبرگان فقهی - مالی
۱۶۷	پیوست شماره ۲: متن پاسخ استفتایات مراجع معظام تقلید
۱۷۳	فهرست منابع و مأخذ
۱۷۳	الف. منابع فارسی و عربی
۱۷۸	ب. منابع لاتین
۱۸۱	ج. وبسایتها
۱۸۳	نمایه

لهرست مطالب ۱۱

فهرست جداول‌ها

جدول ۱-۱. راهکارهای حفظ ثبات مالی در نظام مالی ۳۲
جدول ۲-۱. میزان حق عضویت مبتنی بر ریسک و درصد نهادهای هر دسته در شرکت بیمه سپرده کانادا در سال ۲۰۱۴ و ۲۰۱۵ ۲۶
جدول ۱-۳. تراز نامه شرکت بیمه سپرده‌های فدوی متنه به ۲۰۱۵ و ۲۰۱۶ (مبالغ به هزار دلار) ۴۹
جدول ۱-۴. صورت سود و زیان شرکت بیمه سپرده فلکال در سال ۲۰۱۵ و ۲۰۱۶ (مبالغ به هزار دلار) ۵۱
جدول ۱-۵. سقف ضمانت سپرده‌ها در کشورهای منتخب ۵۲
جدول ۱-۶. تفاوت‌های میان بیمه سپرده اسلامی و متعارف ۷۸
جدول ۲-۱. نهادهای مالی عضو شرکت بیمه سپرده مازی ۸۱
جدول ۲-۲. منابع مالی به دست آمده برای شرکت بیمه سپرده مازی از هر کدام از نهادهای حضور ۸۱
جدول ۲-۳. مقایسه الگوی ضمانت/بیمه‌گری سپرده‌ها در کشورهای مازی، سودان و اردن ۸۸
جدول ۱-۳. روابط میان سپرده‌گذار، بانک و تسهیلات گیرنده در قانون عملیات بانکداری بدون ربا ۱۰۷
جدول ۱-۵. ضمانت و بیمه سپرده‌های قانون عملیات بانکداری بدون ربا ۱۴۰
جدول ۲-۵. تایج پاسخ‌های دریافتی از خبرگان منتخب در پژوهش ۱۴۹
جدول ۳-۵. پاسخ مراجع معظم تقلید (حفظهم الله اجمعین) پیرامون استثناء محقق ۱۵۰
جدول ۴-۵. فروانی پاسخ مراجع معظم تقلید به استثناء تخصیص محقق ۱۵۹

۱۲ □ حسنهات سپردهها در بانکداری اردن و روا

فهرست نمودارها

نمودار ۱-۱. هرم خرما در ایالات متحده آمریکا.....	۵۵
نمودار ۱-۲. هرم خرما در نظام بانکی ایران در صورت نبود نظام حسنهات سپردهها.	۵۹
نمودار ۱-۳. هرم خرما در نظام بانکی ایران در صورت استقرار نظام حسنهات سپردهها ..	۵۷
نمودار ۱-۴. مکانیزم حسنهات با هزینه (کفاله بالاگر) به کار رفته در شرکت بیمه سپرده مالزی ..	۸۳
نمودار ۲-۱. مکانیزم تکافل در نظام بیمه سپرده کشور اسلامی سودان ..	۸۴
نمودار ۲-۲. مکانیزم بیمه گری سپردهها در کشور اردن بر اساس تکافل ..	۸۷
نمودار ۲-۳. دارالعین‌های بانکداری اسلامی طی سال‌های ۲۰۰۸-۲۰۱۵ ..	۹۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَتَعَالَى مَا أَنْشَأَ وَسُلْطَانٌ مِّلْكٌ وَّقَالَ الْمُخْتَدِرُ لِلَّهِ الَّذِي
شَفَّاكَ عَلَى كُلِّيْرٍ مِّنْ جِنَابِهِ الْمُغْرِبِينَ
(الْآيَةُ كَفِيلٌ سُورَةُ الْمُنْذِرٍ / آيةُ شَفَّاكَ ۱۵)

سخن فاشر

وسلط و مأموریت دانشگاه امام صادق (ع) «تولید علوم انسانی اسلامی» و «تربیت نیروی درجه يك برای نظام» (که در راهبردهای ایلاحت مقام معظم رهبری مدظلله تعیین شده) است. این نیازی علوم انسانی از مبانی معرفتی و تفکر معارف اسلامی در تحول علوم انسانی، دانشگاه را بر آن داشت که به طراحی نو و باز مهندسی نظام آموزشی و پژوهشی جهت پاسخگویی به نیازهای نوظهور انقلاب، نظام اسلامی، و تربیت اسلامی به عنوان يك اصل محوری برای تحقق مأموریت خوبی پردازد و برواین باور است که علم توان با ترکیب نفس می تواند هویت جامعه را متاثر در مسیر تعالی و رشد قرار دهد از این حیث «تربیت» را می توان مقوله ای محوری یاد نمود که وظایف و کارویزمهای دانشگاه، در چارچوب آن معنا می باید ذیرا که «علم» بدون «ترکیب» بیش از آنکه ابزاری در مسیر تعالی و اصلاح امور جامعه باشد، عاملی مشکل ساز خواهد بود که مازمان و هویت جامعه را متاثر و دگرگون می سازد.

از سوی دیگر «سیاست‌ها» تابع اصول و مبادی علمی هستند و نمی توان منکر این تجربه تاریخی شد که استواری و کارآمدی سیاست‌ها در گروانجام پژوهش‌های علمی و پژوهش‌های انتیا از نتایج آن هاست. از این منظر پیشگامان عرصه علم و پژوهش، راهبران اصلی جریان‌های فکری و اجرایی به حساب می آیند و نمی توان آینده درخشانی را بلون توافق‌های علمی - پژوهشی رقم زد و سخن از «مرجعیت علمی» در واقع پاسخگویی به این نیاز بپیادین است.

۱۴ □ فرمات میردها دو بالکدلری بدن و روا

دانشگاه امام صادق (ع) درواقع یک الگوی عملی برای تحقق اینه دانشگاه اسلامی در شرایط جهان معاصر است. الگوی که هم اکنون ثمرات نیکوی آن در فضای ملی و بین‌المللی قابل مشاهده است. طبعاً آنچه حاصل آمده محصول بست خالصانه و جهاد علمی مستمر مجموعه پیان‌گذاران و دانش‌آموختگان این نهاد است که امید منزود با اتحاد به تلیفات الهی و تلاش هم‌جانبه اساتید، دانشجویان و ملیمان دانشگاه، بتواند به مردمی تمام عیار در گستره جهانی تبدیل گردد.

معاونت پژوهشی دانشگاه امام صادق (ع) با توجه به شرایط امکانات و نیازمندی جامعه در مقطع کوتونی با طرحی جامع نسبت به معرفی دستاوردهای پژوهشی دانشگاه، ارزیابی سازمانی - کارکردی آن‌ها و بالاخره تحلیل شرایط آن‌النام نموده که نتایج این پژوهش‌ها در قالب کتاب، گزارش، نشریات علمی و ... تقدیم علاته‌مندان می‌گردد. هلف از این‌النام - همنم قدردانی از تلاش خالصانه تمام کسانی که با آرمان و اندیشه‌ای بزرگ و ادعایی اندک در این راه گام نهادند - درک کامپیوچرها و اصلاح آنها است تا این طبق زمینه پژوهش نسل جوان و علاقه‌مند به طی این طریق نیز فراهم گردد؛ هدفی بزرگ که در تهاییت مردمیت مکتب علمی امام صادق (ع) را در گستره بین‌المللی به همراه خواهد داشت (ان شاء الله).

ولله الحمد

معاونت پژوهشی دانشگاه

مقدمه ۴۵

یکی از روش‌های دستیابی به ثبات مالی در نظام مالی یهودگیری از سازوکار ضمانت سپرده‌هاست. صنایع ضمانت سپرده‌ها در زمان توقف نهاده ضمانت با منابع مالی خود که از حق حضوریت‌های پرداختی توسط نهادهای حضور عایدی‌های حاصل از سرمایه‌گذاری‌ها حاصل می‌شود، تا سقف مشخصی به جبران خسارت سپرده‌گذاران الدام می‌کند.

طبق قانون برنامه پنج ساله پنجم توسعه این نهاد در کشور تأسیس شده است و در حال فعالیت است. با توجه به رعایت انتقادات شرعی فعالیت عناصر نظام مالی؛ کتاب حاضر که برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته مدیریت مالی دانشگاه امام صادق (ره) با استاد راهنمایی آقای دکتر محمد طالبی و استاد مشاوره آقای دکتر حسین حسن‌زاده سروستانی می‌باشد در پنج فصل به ازانه الگوی فقهی ضمانت سپرده‌ها می‌پردازد.

فصل اول به سازوکار متعارف ضمانت سپرده‌ها می‌پردازد. برای این منظور به خاستگاه ضمانت سپرده‌ها، بانکداری و کارکردهای آن، روشنگری و بحث‌های مالی، ثبات مالی و اصول ضمانت سپرده‌ها اشاره می‌شود.

فصل دوم به سازوکار ضمانت سپرده‌ها در کشورهای اسلامی اشاره می‌کند. در این فصل به تظریات پیرامون ضمانت سپرده‌ها که در کشورهای اسلامی کارشده است و تجربیات عملی ضمانت سپرده‌ها در کشورهای اسلامی اشاره می‌شود.

فصل سوم به قانون عملیات بانکی بدون ربا که در سال ۱۳۹۲ به تصویب رسیده است و انواع مدل‌های بانکداری اسلامی که مبنای عملیات کنونی شبکه بانکی است؛

۱۶ □ حکمانت سپرده‌ها در بانکداری بدون ریا

اشاره می‌شود.

فصل پنجم به بیان مبانی فقهی اشاره می‌شود در این فصل به عقودی که بیشترین شباهت را به سازوکار حکمانت سپرده‌ها دارند، پرداخته می‌شود.
در فصل پنجم ابعاد مختلف فقهی حکمانت سپرده‌ها بیان می‌گردد و در نهایت الگوی فقهی حکمانت سپرده‌ها در بانکداری بدون ریای ایران معرفی می‌شود.

فصل اول

سازوکار متعارف ضمانت سپرده‌ها

مقدمه

بانک یکی از نهادهای مالی است که تأمین مالی بخش عظیمی از اقتصاد را انجام می‌دهد. این نهاد مهم مالی با سازوکار اخذ سپرده‌ها و خلق اعتبار به اعطای تسهیلات به بخش‌های مختلف اقتصاد اقدام می‌کند. حفظ و جلب اطمینان به سپرده‌گذاران پیرامون حفظ سپرده‌هایشان یکی از مهم‌ترین وظایف بانک است که در صورت نبود آن، نظام مالی با هجوم سپرده‌گذاران مواجه می‌گردد که خود یکی از عوامل بی‌ثباتی مالی است. در این میان، صندوق ضمانت سپرده‌ها یکی از سازوکارهای مهمی است که در بیشتر نظامات مالی و اقتصادی جهان به منظور ایجاد ثبات مالی از طریق اطمینان‌بخشی به سپرده‌گذاران به کار گرفته می‌شود.

بهره‌گیری از این سازوکار در نظام مالی کشور یک ضرورت است که در قانون برنامه پنج ساله پنجم توسعه کشور به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده استند از آنجاکه بنای نظام مالی کشور بر شریعت مقدس است لازم است تا پژوهش مستقل پیرامون اقتصاد شرعی این سازوکار انجام پذیرد که این پژوهش به دنبال آن است.

ضمانت سپرده‌ها پیوند حیقی با بانکداری دارد. به منظور شناخت جامع پذیره ضمانت سپرده‌ها لازم است تا بانکداری، ماهیت و کارکرد های آن مورد ملاکه قرار گیرد. پس از بررسی بانکداری، ثبات مالی و چایگاه، ضمانت سپرده‌ها در آن بیان می‌گردد.

۱۸ □ فرمات سپردها دو بالکنلاری بدن و با

۱. بانکداری

بانک نهاد مالی^۱ است. نهادهای مالی به هدایت جریان وجوده از پس انداختگان (افرادی که مازاد سرمایه دارند) به سرمایه‌گذاران (افرادی که تلاصی سرمایه دارند) می‌پردازند. با این بیان، بانک با دو مشخصه تعریف می‌شود:

۱- بانک وجود خود را از طریق تولید کردن سپرده، افزایش می‌دهد (طرف بدنه ترازنامه بانک).

۲- بانک وجود جمع آوری شده را به بنگاهها و افراد وام می‌دهد (طرف دارایی ترازنامه بانک). (Ball, 2012: 10)

اینها همچنان که قرائت از بانکداری است. قرائت دیگری از بانکداری که به نظر من و سد قرائت مطابق تری با واقعیت بانکداری است آن است که بانک یا مؤسسه اعتباری نه الزاماً بر اساس سپرده‌ها به طور مستقل به خلق اعتبار و اعطای تسهیلات الدام می‌کند (McLeay, 2014). در واقع، بانک یا مؤسسه اعتباری یا خلق اعتبار و هر هدایت آن به بخش‌های مختلف اقتصادی کفايت سرمایه خود را کاهش می‌دهد و هر چقدر میزان اعطای تسهیلات بیشتر باشد؛ این کاهش کفايت سرمایه همواره ادامه خواهد داشت تا حدی که مقام ناظر اجازه فعالیت را از آن ملک کند.

بانکداری متعارف انواع مختلفی را شامل می‌شود.

در یک تسمیه‌بندی سه نوع بانکداری وجود دارد (Ball, 2012: 223):

۱- بانکداری تجاری^۲

۲- نهادهای پس انداز^۳

۳- شرکتهای تأمین مالی^۴

«بانکداری تجاری» بر کسبوکارها تمرکز دارد و به آنها تسهیلات اعطای می‌کند

(Amadeo, 2017). بانک‌های تجاری شامل سه نوع هستند:

۱- «بانکهای در مرکز پولی^۵» که در مراکز اصلی مالی (مانند نیویورک یا سان

1. Financial institution

2. Commercial banking

3. Thrift Institutions

4. Finance Companies

5. Money-center banks

سازوکار متعارف علمات سهدها □ ۱۹

فرانسیسکو) قرار دارند و اولین بار تجهیز منابع مالی آنها، بدین از دیگر بانکها یا انتشار اوراق قرضه است.

۲- «بانکهای منطقه‌ای^۱ و لرا منطقه‌ای^۲: بانک‌های منطقه‌ای بانک‌هایی هستند که در یک منطقه خاص جغرافیایی فعالیت می‌کنند و بانک‌های فرا منطقه‌ای که در مناطق زیادی فعالیت می‌کنند (Ball, 2012: 223).

۳- «بانکهای محلی»: بانک‌های تجارتی هستند که به ارائه خدمت در منطقه بوسی خود اندام می‌کنند (Amadeo, 2017).

نهادهای پس انداز شامل چونچ نهاد زیر هستند:

۱- نهادهای پس انداز که به پذیرش سهده اندام می‌کنند و امدادی سکن اعطا می‌کنند (Ball, 2012: 224).

۲- «اتحادیه‌های اعتبار» که بانکهای غیرانتفاعی^۳ هستند و مالکیت آن با سهده‌گذاران حضور است (Ball, 2012: 224) و به ارائه خدمات شخصی شده‌ای که فقط به کارمندان بانکها یا مدارس اعطا می‌شود، می‌پردازند (Amadeo, 2017).

شرکت‌های تأمین مالی نوع سوم از انواع بانکداری هستند اما مفاوتو از شکل متعارف آن است. شرکت‌های تأمین مالی به وامدهی می‌پردازند اما جذب سهده ندارند. به بیان دیگر، این شرکتها نیمی از معنای بانک را دارا می‌باشند و از این جهت که به تأمین مالی از طریق وامدهی می‌پردازند، در ذیل بانک‌ها جای گرفته‌اند. تجهیز منابع مالی این شرکت‌ها از طریق وام‌گیری از سایر بانک‌ها و انتشار اوراق قرضه است (Ball, 2012: 225).

بانکها را می‌توان از منظر حقوقی نیز تقسیم‌بندی کرد. بانک‌های ملی^۴ بانک‌هایی هستند که به وسیله دولت فدرال مجوز^۵ داده شده‌اند و بانک‌های ایالتی^۶ (استانی) بانک‌هایی هستند که توسط دولت ایالتی مجوز داده شده‌اند (Ball, 2012: 227).

-
- 1. Regional
 - 2. Super regional
 - 3. Credit union
 - 4. not-for-profit
 - 5. National bank
 - 6. Chartered
 - 7. State bank

۲۰ □ فرمات میردها دو بانکداری بدن و با

در کشور ایران، بر اساس ماده ۴ لایون محاسبات کشوری بانک‌های دولتی پانکهای هستند که بیش از ۵ درصد از مرمایه آن متعلق به دولت باشد. بانکهای کشاورزی، سپه، مسکن، ملی، توسعه صادرات، پست بانک ایران، صنعت و معدن و توسعه تعاون بانک‌های دولتی شبکه بانکی کشور هستند.^۱ از طرف دیگر بانک‌هایی مانند صادرات، تجارت و پاسیوان بانک‌های غیردولتی^۲ هستند.

همچنین در نظام مالی کشور، تقسیم‌بندی‌های دیگری برای بانک‌ها وجود دارد. «بانک توسعه‌ای»^۳ یا «بانکهای تخصصی» نوع دیگری از بانکداری است. بانک‌های توسعه‌ای، نهادهای مالی هستند که هدف اولیه آن تأمین مالی نیازهای اساس اجتماع است. تأمین مالی بانک‌های توسعه‌ای به رشد و توسعه بخش‌های اقتصادی و اجتماعی در سطح ملی کمک می‌کند. این نوع از بانک‌ها به تأمین مالی میان‌ملت و بلندملت بخش صنعت و کشاورزی اقدام می‌کنند.^۴ بانکهای کشاورزی، توسعه صادرات، توسعه تعاون، مسکن و صنعت و معدن بانک‌های تخصصی با توسعه‌ای در شبکه بانکی کشور هستند.

بانک به عنوان یک نهاد مالی دارای کارکردهای مختلفی است که در ادامه بدان اشاره می‌شود.

۱-۱. نقش و کارکردهای بانک

بانک در نظام مالی و اقتصادی دارای نقش و کارکردهای مختلفی است که در ادامه این بخش، به مهتم‌ترین آن اشاره می‌شود.

۱-۱-۱. واسطه‌گری

بانک نهادی مالی است و یکی از کارکردهای مهم تأمین نهادهای مالی، واسطه‌گری مالی است. این واسطه‌گری مالی در بانک به شکل شیر مستقیم^۵ اتفاق می‌افتد. به بیانی

-
1. http://www.cbi.ir/page/links_fa.aspx
 2. http://www.cbi.ir/page/links_fa.aspx
 3. Development bank
 4. <http://kalyan-city.blogspot.de/2012/04/meaning-and-definition-of-development.html>
 5. Indirect financing

سازوکار متعارف علمات سهدها □ ۴۱ □

دیگر، برخلاف بازار سرمایه که صاحبان مازاد سرمایه به طور مستقیم^۱ اوراق بهادر خردباری می‌کنند و به تأمین مالی قسمت تقاضای سرمایه می‌پردازند، در بانکداری، صاحبان ملاد وجوه سرمایه خود را به بانک می‌دهند و بانک با اختصار منجی مشتریان، وجوه مزبور را در قالب انواع تسهیلات و اقاما به ایشان واگذار می‌کند که شکل غیر مستقیم تأمین مالی است (Ball, 2012: 11).

۱-۱-۲. کارکرد خلق پول

از مهم‌ترین کارکردهای بانک، کارکرد خلق پول در نظام مالی و اقتصادی است. صاحبان ملاد وجوه، وجوه مازاد خود را در نظام بانکی سپرده‌گذاری می‌کنند. بانک پس از کسر ذخیره قانونی^۲ و سپرده کردن آن نزد بانک مرکزی، مابقی وجوه را به متلاخیان وجوه، تسهیلات اعطای می‌کنند. تسهیلات اعطایی مجدداً در نظام بانکی سپرده‌گذاری می‌شود و پس از کسر ذخیره قانونی، تسهیلات داده می‌شود. با احتمال این روند توسط بانک‌ها، در اقتصاد خلق یا ایجاد پول^۳ اتفاق می‌افتد (Mishkin, 2011: 415-420). خلق یا ایجاد پول بخشی از فرایند عرضه پول^۴ است که برای کنترل آن می‌توان از مکانیزم ذخیره قانونی بهره‌مند شد. به بیان شفاف‌تر، با افزایش نرخ ذخیره قانونی، میزان خلق اختیار یا عرضه پول در نظام اقتصادی کاهش می‌یابد و با کاهش نرخ ذخیره قانونی، پول پیشتری برای تسهیلات‌دهی وجود خواهد داشت که به تبع، میزان عرضه وجوه یا خلق اختیار افزایش خواهد یافت (Hubbard and Brien, 2012: 422).

رویکرد دیگری که وجود دارد آن است که بانک به طور مستقل از سپرده‌ها می‌تواند به خلق اختیار اقدام کند. هر چنان‌که میزان خلق اختیار افزایش یابد، تکایت سرمایه بانک کاهش می‌یابد (McLeay, 2014).

۱-۱-۳. افزایش تقارن اطلاعات

بسیاری از بتكامها نمی‌توانند از طریق بازارهای اوراق بهادر به افزایش وجوه اقدام کنند این مهم به دلیل آن است که پس انداز کنندگان اطلاعات کالی درباره آنها ندارند.

-
- 1. Direct financing
 - 2. reserve requirement
 - 3. Deposit creation
 - 4. Money supply

۲۲ □ فرمات مهرهای دو بالکلاری بدن و روا

این پنگاهها عمدهاً پنگاه‌های کوچک و نویا هستند. در چنین شرایطی است که بانک‌ها می‌توانند مشکلات پنگاه‌های کوچک را در تأمین مالی حل کنند. این مهم از طریق کاهش اطلاعات نامشاران صورت می‌پذیرد. بانک‌ها از روش‌های مختلفی به کاهش اطلاعات نامشاران کمک می‌کنند (Ball, 2012: 210-211). جمع‌آوری اطلاعات، گرفتن وثیقه و در نظر گرفتن سرمایه وام‌گیرنده برای اعطای وام، آخذ بهره متساب با ریسک وام گیرندگان (Ball, 2012: 210-213) و پایش^۱ و تنظیم ترازدادهای وام‌های فردی (Neave, 2002: 146) روش‌هایی است که بانک‌ها برای کاهش اطلاعات نامشاران بهره‌مند می‌شوند.

۱-۱-۳. اطمینان‌بخشی به سرهایه گذاران ریسک‌گیری
 یکی از مهم‌ترین کارکردهای بانک، اطمینان‌بخشی به سرمایه‌داران ریسک‌گیری است. سرمایه‌گذارانی که در نظام مالی فعالیت می‌کنند دارای درجات یکسانی از ریسک‌پذیری نیستند. به بیانی دیگر؛ سرمایه‌گذاران را می‌توان در دسته‌بندی‌هایی از ریسک‌پذیری قرار داد. عده‌ای از سرمایه‌گذاران «ریسک‌پذیر»^۲ هستند. این سرمایه‌گذاران، افرادی هستند که وارد بازی‌های منصفانه^۳ و قماربازی‌ها^۴ می‌شوند (Bodie, Kane and Marcus, 2003: 169). این افراد ترجیح می‌دهند تا در حوض پذیرش ریسک کم‌تر، ریسک بیشتری متحمل شوند به شرط آنکه نرخ مورد انتظار تعیین شده^۵ بر اساس ریسک اضافی، ثابت باقی بماند (Neave, 2002: 215). عده‌ای دیگر از سرمایه‌گذاران، سرمایه‌گذاران «ریسک خشن»^۶ هستند. این نوع از سرمایه‌گذاران برای تصمیم‌گیری خود فقط بر اساس نرخ بازده تصمیم‌گیری می‌کنند. سطح ریسکهای متغیری غیرمرتبه برای تصمیم‌گیری این نوع از سرمایه‌گذاران است (Bodie, Kane and Marcus, 2003: 160). دسته سوم از سرمایه‌گذاران، سرمایه‌گذاران «ریسک‌گیری»^۷ هستند. این دسته از سرمایه‌گذاران درباره مساراتی‌ها بیکی در آن شرایط و خیم می‌شود.

-
1. Monitoring
 2. risk lover
 3. fair games
 4. Gambles
 5. Arrangement
 6. Risk neutral
 7. risk averse

مازوگار متعارف علمانت سپرده‌ها □ ۴۳

بسیار نگران هستند. از دست دادن ثروت برای این نوع از سرمایه‌گذاران بسیار دردناک است. این افراد بهتر است که پیشتر فروخت خود را در دارایی‌های معتمدن قرار بدهند و بازده کمتر را برای اجتناب از ریسک کردن پیلیرند (Ball, 2012: 139). این افراد انگیزه دارند تا ریسکهای خود را بفروشند. این فروش ممکن است به عاملانی^۱ باشد که ریسک‌گیری‌کمتری دارند (Neave, 2002: 215). در این میان نهادهای سپرده‌پذیر ریسک وام‌های اعطایی را می‌پذیرند (مادر، ۱۳۸۸: ۳۰). به بیانی دیگر، افراد ریسک‌پذیرتر به سمت شرکت‌های سرمایه‌گذاری ویژه‌ها می‌روند و افراد ریسک‌گریز نیز وجود خود را در اختیار بانک‌ها قرار می‌دهند (طالی و کیانی، ۱۳۹۱: ۵۲) و بانک مکان امنی برای افرادی است که در بانک سپرده‌گذاری می‌کنند (Amadeo, 2017). این کارکرد که از طریق پرداخت سود ثابت به سپرده‌گذاران صورت می‌پذیرد، سبب می‌شود تا افراد ریسک‌گریزتر بتوانند سرمایه مازاد خود را بازد نظام مالی و اقتصادی کنند و بازده کسب کنند.

۵-۱-۱. واسطه پرداخت در نظام مالی

در یک سطح عمومی، اصطلاح «نظام پرداخت»^۲ به مجموعه کاملی از ایزارها، واسطه‌ها، قواعد، رویه‌ها، فرایندها و سیستم‌های وجوده بین بانکی ارتباط دارد که گردش پول در یک کشور را تسهیل می‌کند (European central bank, 2010: 25) که این مهم از طریق نظام بانکی صورت می‌گیرد.

۵-۱-۲. کاهش هزینه‌های معاملات

یک دیگر از کارکردهای مهم بانک، کاهش هزینه برای دو طرف معامله – پس اندازکنندگان و سرمایه‌گذاران – است. هزینه‌های معاملات شامل هزینه در زمان و هزینه پول مبالغه کالاهای خدمات یا دارایی‌ها است (Ball, 2012: 215).

۵-۱-۳. ماهیت سپرده‌ها

در بانکداری متعارف، سپرده به معنای قراردادن مازاد وجوده در بانک است. بانک انواع

1. Agents
2. payment system

۲۲ □ ضعافت سپرده‌ها در بانکداری بدن و روا

سپرده‌ها را پس از کسر سپرده قانونی؛ صرف وام‌های به متقاضیان وجوده می‌کند و در سرمایل‌های مشخص (زمان اقساط)، اصل و سود (بهره‌ای) را از ایشان دریافت می‌کند. با این شکاف بهره‌ای^۱ میان تسهیلات گیرندگان و سپرده‌گذاران را برای خود در نظر می‌گیرد. چنانچه تسهیلات گیرنده تواند تسهیلات دریافتی را در زمان‌های مشخص بازپرداخت کنند از طرف با انک مشمول جریمه خواهد شد (Hubbard & Brien, 2012: 280; Ball, 2012: 249).

تجربه بانکداری در سطح جهانی نشان می‌دهد که در بعضی شرایط بانک‌های نظام بانکی دچار بحران می‌شود و نظام مالی و اقتصادی را با اختلال مواجه می‌کند. از آنجا که این پدیده ارتباط نزدیکی با مفهوم ضعافت یا یقه سپرده‌ها دارد، لذا در ادامه به بحث بحران بانکی و نکات مریبوط به آن پرداخته می‌شود.

۲. خاستگاه ضعافت سپرده‌ها در بانکداری

بانک‌ها مشابه سایر کسب‌وکارها در فعالیت‌های خود با مشکلاتی مواجه می‌شوند. این مهم به دلایل مختلف رخ می‌دهد و اثرات متوجه بر نظام مالی و اقتصادی دارد. عدم سرمایه کافی^۲، حسابداری ضعیف، وام‌های زیاد، ضعفت قوانین و تنظیم گری، حبابی شدن دارایی‌ها و قساد از جمله مواردی است که به بحران‌های بانکی در کشورهای ضعیف و پیشرفت‌هی می‌انجامد (Krugman & Wells, 2013: 941). بحران‌های بانکی ممکن است به شکل سیستمیک^۳ (دومینوی) یا غیرسیستمیک رخ دهد. با وقوع بحران‌های سیستمیک بانکی، بخش شرکتی و مالی کشور شاهد نگول‌های فراوانی خواهد بود و نهادهای مالی و شرکت‌ها با مشکلات ایجادی تعهدات مواجه می‌شوند. در نتیجه، میزان تسهیلات غیرجاری^۴ افزایش شدیدی خواهد داشت و تسامن بین بخش زیادی از سرمایه سیستم بانکی ازین می‌رود (Laeven & Valencia, 2008: 5).

در ادامه مقایمین مرتبط با بحران بانکی اشاره می‌شود.

1. Spread
2. insufficient capital
3. systemic banking crisis
4. non-performing loans

۱-۲. پدیده هراس بانکی^۱ و هجوم بانکی^۲

پدیده هراس و هجوم بانکی دو مفهوم است که در بحران بانکی و نیز ثبات نظام مالی مطرح است. در انتهای قرن نوزدهم و ابتدای قرن بیستم، می‌سistem بانکداری آمریکا شاهد ترس‌های گسترده‌ای بود که در دیگر مناطق تغییر نداشت. به طور مشخص؛ در دوره لیل از جنگ جهانی اول، ترس بانکی به عنوان پخشی از سیستم بانکداری آمریکا مطرح بود در همان سال‌ها، دیگر کشورها از ترس‌های بانکی اجتناب می‌کردند. این مهم به آن دلیل بود که تعداد کمی از بانک‌ها در قضای ملی، عملیات بالکلاری الجام می‌دادند. همچنین در همان سال‌ها آمریکا تجربه موجی از توقف‌های بانک را پیلا کرده بود که ارتباطی به ترس‌های بانکی نداشت. توقف‌های توقف‌های مزبور به دلیل آسیب‌پذیری^۳ می‌سistem تنوع نشده بانکی به بخش‌های خاصی از اقتصاد (مانند کاهش قیمت در بخش کشاورزی) بوده است (Calomiris, 2010: 707). به شکل سنتی، بسیاری از هراس‌های گسترده بانکی با ذکردهای و تکانه‌های کلان اقتصادی^۴ مرتبط است (Bandt, 2010: 642). به بیانی کامل‌تر، از هیدکا، نظری توقف‌های بانکی^۵ می‌تواند در نتیجه علل بنیادین^۶ مانند شوک‌های خارجی که به بانک وارد می‌شود پدید آید و یا به علت خروج سردهما که در نتیجه ترس است، اتفاق بیلند.

تحقیقات تجزیی پژوهون فشارهای بانکی نشان می‌دهد که ترس‌های^۷ بانکی نه پدیده‌های تصادفی^۸ هستند و نه در ذات کارکردهای بانک‌ها یا ساختار ترازنامه‌ها وجود دارد (Calomiris, 2010: 707). در هراس بانکی، بسیاری از سپرده‌گذاران وجود خود را خارج می‌کنند. این مهم به دلیل آن است که ایشان معتقدند که بانک توان اینها تعهدات خود را ندارد یا در آستانه عدم اینها تعهدات^۹ خود است. شیع هجوم بانکی هزینه‌های بدون تعیین^{۱۰} را بر دیگر بانک وارد می‌آورد و برای بنگاه‌ها نیز تهدید به

-
1. Bank panic
 2. Bank run
 3. Vulnerability
 4. Macroeconomic shocks
 5. Banking failures
 6. Fundamental
 7. Panics
 8. random events
 9. Insolvent
 10. unwarranted costs

۲۹ □ فرمات سپرده‌ها در بانکداری برق و روا

شمار آید و سپرده‌های کوتاه‌مدت تقدیم شان را غیرتند کند (Flannery, 2010: 382-283).

به طور خلاصه زمانی که سپرده‌گذاران احسامی کنند بانک نمی‌تواند به تعهدات خود عمل کند و سپرده‌های ایشان را بازپرداخت نماید، دچار «ترس» یا «هراس» خواهد شد. این هراس سبب می‌شود که به بانک‌ها «هجمون» آورند تا سپرده‌ایشان را از بانک خارج کنند. بانک‌ها (شامل بانک‌های سالم و ناسالم) که سپرده‌ها را صرف تسهیلات به افراد و بخش‌های مختلف اقتصادی کرده‌اند، با مشکلات نهادینگی مواجه می‌شوند و در نهایت، دچار توقف یا ورشکستگی می‌شوند. این مهم، از یک بانک به بانک دیگر و سایر بانگاه‌های لعال در اقتصاد، صرایت می‌کند و در نهایت، ثبات مالی نظام مالی و اقتصادی دچار اختلال می‌شود.

۲-۲. ورشکستگی بانکی

ورشكستگی بانک یکی از پدیده‌های مرسوم در بانکداری است. نظام حقوقی و قانونی هر کشور، ماختاری دارد برای تعریف این پدیده و مدیریت آن تعیین کرده است. در نظام قانونی جمهوری اسلامی ایران، پیامون این پدیده آورده است:

قانون تجارت ایران ذیل کلیات ورشکستگی:

«ورشكستگی تاجر یا شرکت تجاری در نتیجه توقف از تأمیه وجهی است که بر جهله اوست، حاصل می‌شود» (قانون تجارت، باب پازدھم، فصل اول، ماده ۴۱۶).

به بیان شفافتر، از دیدگاه قانون تجارت، شرکتی که به علت عدم توانایی در ایجاد تعهدات و دیون خود دچار توقف شده است، وارد روند تصفیه امور ورشکسته شده که این روند، در نهایت منجر به انعقاد قرارداد ارقاقی با طلبکاران و ادامه فعالیت به صورت محلود و مشروط می‌شود و یا محدود حکم ورشکستگی توسعه دادگاه خواهد شد (عزیزیان گیلان، ۱۳۹۲: ۴۵).

در قانون پولی و بانکی کشور مصوب سال ۱۳۵۱، ذیل اتحال بانک و ورشکستگی آن اشاره کرده است که:

ماده ۳۹- در موارد زیر (مورد ه ماده ۲۹) ممکن است بنا به پیشنهاد رئیس کل بانک مرکزی ایران و تایید شروای پول و اعتبار و تصویب هیئت مرکب از نخست وزیر و وزیر دارائی و وزیر اقتصاد و وزیر دادگستری اداره امور بانک به همراه بانک مرکزی

ایران واکذار شود یا ترتیب دیگری برای اداره بانک داده شود یا اجازه تأسیس بانک نفو شود.

هـ. در صورتی که قدرت پرداخت بانکی به خطر افتاد یا ملتب شود (قالون پولی و بانکی کشور، ۱۳۵۱).

دیگر کشورها نیز نظمات ورشکستگی و انحلال بانکها را مدنظر قرار داده‌اند که از بیان آن در این مجال خودداری می‌شود.

بانکها مشابه سایر کسبوکارها ممکن است با زیان و از بین رفتن سرمایه ورشکسته شوند. بانک‌های ناسالم در نتیجه عدم فعالیت مناسب بانکداری (عوامل درونی) یا مخاطرات خارجی (عوامل برونی) مانند رسک‌های نرخ بهره، رسک نرخ ارز و قورم چار ورشکستگی می‌شوند. از طرف دیگر، بانک‌های سالم ممکن است در نتیجه پدیده «هراس بانکی» که به «هجوم بانکی» می‌انجامد، با مشکلات هندینگی و توقف مواجه شوند. در چین شرایطی است که اثرات سیستمیک توقف‌ها و ورشکستگی‌های سایر بانک‌ها، بانک‌های سالم را با تهدید مواجه می‌سازد و می‌تواند آنها را به ورطه توقف و ورشکستگی بکشاند.

اثر ورشکستگی بانکها در سطح خرد شامل کاهش ارزش و انجماد دارایی‌ها، بین اعتمادی سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی به سرمایه‌گذاری و تزریق سرمایه به بخش‌های اقتصادی و عدم تأمین مالی حوزه‌های مختلف اقتصاد از طریق بازارهای مالی خواهد بود و در سطح کلان، سبب بی ثباتی مالی و کاهش شاخص‌های کلان اقتصادی مانند نرخ رشد اقتصادی می‌شود.

با ورشکسته شدن بانک و ورود به فرایند انحلال (فروش دلایلی‌ها) حجم زیادی از دلایلی‌ها برای فروش هرچند می‌شود و این هرچند سنگین به کاهش قیمت‌های ارزش دلایلی‌ها خواهد انجامید و یا آنها را منجمد می‌کند این پدیده می‌تواند به ورشکستگی سایر کسبوکارها (اصم از بانکداری) پینگاند که خود به بی ثباتی مالی دامن خواهد زد. به منظور جلوگیری از وقوع اثرات مخرب بیان شده و از آنجا که اثر ورشکستگی بانک بر نظام مالی و اقتصادی بسیار سنگین بارتر از سایر کسبوکارها است، متخصصین مالی و اقتصادی دو مرحله را قبل از ورشکستگی پیشنهاد داده‌اند که در

۷۸ □ فرمات میردها دو بالکلاری بدن و با

قوانين کشورهای اروپائی و ایالات متحده آمریکا مورد توجه قرار گرفته است.
این در مرحله عبارت اند: مرحله اول، احیا^۱ و مرحله دوم، گزینه^۲
در ادامه پرداخت این دو مرحله نکات اشاره خواهد شد.

۱-۲-۲. گزینه

بخشن مهمی از بحران‌های مالی و اقتصادی معاصر ناشی از ریسک‌پذیری الراطس آن
دسته از نهادهای مالی است که به اصطلاح دارای اهمیت سیستمی هستند. مدیران این
نهادهای مالی می‌خواهند که در صورت مواجه با خطر تأوانی مالی و متوقف از
نادیه دیون، مقامات مستول در دولت و بانک مرکزی برای جلوگیری از شیوع بحران و
حفظ ثبات مالی و اقتصادی با تزریق منابع حکومی در قالب تقاضگی و سرمایه از
سلط آنها جلوگیری خواهند کرد. بحران مالی اخیر به خوبی صحبت تحلیل فوق را
تأثیر داد و نشان داد که بسیاری از نهادهای مالی بزرگتر از آن هستند که مفروض کنند^۳
(طالبی و شریف‌زاده، ۱۳۹۴). به همین دلیل بسیاری از کشورهای جهان به ویژه پس
از بحران سال ۲۰۰۸، نهاد حقوقی گزینه را در نظام قانونی خود پذیرفت‌اند. به هلاوه
یکی از اصلاحات قانونی مهم پس از بحران اخیر الزام بانکها و مؤسسات مالی دارای
اهمیت سیستمی به تهیه برنامه گزینه و ارائه آن به مقامات مستول استه هدف اساسی
از تهیه آن برنامه آن است که بانک به مقامات مستول اثبات کند که علی‌رغم پهنه‌مندی
از اهمیت سیستمی، آتشلو بزرگ و پیچیده نیست که تواند مفروض کند. به عبارت دیگر
بانک از طریق برنامه گزینه اثبات می‌کند که: اولاً، بر اساس تغییر گسترده‌ای که تدارک
دیده است، احتمال ناتوانی مالی او بسیار ناقص است. ثالثاً، حتی اگر دچار ناتوانی شد
مقامات مستول می‌توانند بدون ایجاد اثرات مخرب سیستمی و بدون تعطیل کردن
فعالیت‌های حیاتی بانک، آن را تحت گزینه قرار دهند. طبعاً و میدن به چنین شرط‌هایی
مستلزم اقدامات اصلاحی متعدد در جهت رفع موانع گزینه‌پذیری بانک و نهاد مالی
است (طالبی و شریف‌زاده، ۱۳۹۴).

در فرایند گزینه قبل از آنکه سرمایه بانک از بین برود، بانک متوقف می‌شود و با

1. Recovery
2. Resolution
3. Too big to fail

سازوکار متعارف علمات سهدها □ ۴۹

سازوکارهایی از وقوع بحران‌های بانکی و مالی جلوگیری می‌کنند.
اصلی ترین ابزار مورد استفاده در طرح‌های گزینه عبارت اند از:

- نقد کردن اموال
- خرید، تقبل مسئولیت تعهدات و ادفام
- بانک انتقالی
- امدادرسانی به بانک فعال
- انجام اقدامات اصلاحی فوری (یوسفی دیندارلو، ۱۳۹۴: ۱۴).

۲-۲-۲. احیا

مفهوم مرتبط دیگر که مکمل برنامه گزینه است، مفهوم «احیا»^۱ بانکهایی است که دیگار مشکل شده‌اند. پس از بحران مالی اخیر، چارچوب گزینه بانکها را ملزم کرد تا برنامه‌های احیا را تهیه کنند که در آن معیارهای^۲ تنظیم شده باشد که بتوان در زمانی که بانک دچار زوال شرایط مالی شده استه به اجرا درآورد. اجرایی معیارهای مزبور می‌تواند بانکها را مانا^۳ کند و به شرایط عادی کسب‌وکار هدایت کند (World bank 2017: group, 2017: 10). علاوه بر آن، طبق قانون اتحادیه اروپا، بانکها ملزم به توسعه برنامه‌های احیای قابل اعتماد هستند. به بیانی دیگر، بانکها لازم است تا برنامه‌های احیایی از آن کنند که شامل گزینه‌های قابل اعتماد در منابعی مختلف نشان بانک باشد. علاوه بر آن، برنامه احیا بایستی شامل حکمرانی^۴ و تصمیم‌گیری بانک،^۵ تلاطم کارکردهای حیاتی اقتصادی بانک، مشخص کردن نظم‌های آغاز^۶ فعال شدن گزینه‌های احیا و ارتباطات داخلی و خارجی باشد (KPMG International, 2017: 3).

فعالیت‌های بسیاری در سطح ملی و بین‌المللی صورت گرفته است تا رؤیم‌های کسرده گزینه و احیای بانک را توسعه دهند و تهیه کنند. به عنوان نمونه، قانون داد فرانک^۷ سال ۲۰۱۰ در آمریکا و دستورالعمل گزینه و احیای بانک‌های اتحادیه اروپا در

1. Recovery
2. Measures
3. Viability
4. Governance
5. decision-making
6. trigger points
7. Dodd-Frank Act

۳۰ □ ظهارت میردها دو بالکدلری بدن و روا

سال ۱۴۰۲^۱ نمونه‌ای از آن است، چارچوب قوانین و مقررات مزبور برای آن است که تا مازماندهی بانک را تنظیم کند و مشخص کند که چه ایزارهایی بایستی به هنگام مورد استفاده قرار گیرد تا کل ثبات مالی حفظ شود و هزینه‌های توقف بالکنهای با اهمیت سیستمی برای حاکمیت و مودیان مالیاتی کاهش پاید (World bank group, 2017: 16).

تمامی برنامه‌ریزی‌ها و می‌بایست گذاری‌هایی که در نظامات مالی و اقتصادی صورت می‌گیرد در پی ایجاد نظامی بایثات است. با وجود ثبات در نظام مالی و اقتصادی کارکردهای نهادهای مالی به شکل کارایی صورت می‌پذیرد و رفاه اجتماعی و ثبات سیاسی و حاکمیتی به ارمغان خواهد آمد. در ادامه به ثبات مالی و مقایمه مرتبط با آن اشاره می‌شود.

۳. ثبات مالی^۲

وقوع بحران‌های مالی در دفعه‌های گلشنده سبب شده است تا داشمندان و محققان به بروزی پیشتر ثبات مالی و مؤلفه‌های آن پیدا نشوند. در این میان تعاریف متعددی پیرامون ثبات مالی بیان شده است، به عنوان نمونه ثبات مالی را به کارکرد روان^۳ نهادها و بازارهایی که نظام مالی را تشکیل می‌دهند (Crockett, 1997)، تعریف کرده‌اند به بیان شفاف‌تر، زمانی که اجزای نظام مالی بتوانند به درستی به وظایف خود پردازد و خللی در انجام وظایفشان ایجاد نشود، ثبات مالی ایجاد می‌شود.

همچنین ثبات مالی را توانایی نظام مالی در انجام امور زیر در نظر گرفته‌اند:

- ۱- تسهیل در تخصیص مناسب منابع اقتصادی و کارایی فرایندهای دیگر اقتصادی؛
- ۲- ارزیابی، قیمت‌گذاری، تخصیص و مدیریت ریسک‌های مالی؛
- ۳- حفظ توانایی برای انجام وظایف مزبور از طریق مکانیزم‌های خود اصلاحی (Schinasi, 2004).

در ادامه ابعاد دیگری از ثبات مالی مورد بروزی قرار خواهد گرفت.

1. European Union's Bank Recovery and Resolution Directive (BRRD)

2. Financial stability

3. smooth functioning

۳-۱. اهمیت ثبات مالی

پیرانهای معاصر مالی اهمیت یک سیستم گسترده یا روش برای محافظت از ثبات مالی مؤسسات مالی اقتصادی را نشان داد (Sarin, 2014).

سه دلیل در اهمیت ثبات مالی مطرح می‌شود:

- ۱- بانک‌ها وظیله تخصیص اعتبار به سایر بانگاه‌ها در اقتصاد را به همراه دارند و نیز جریان پرداخت‌ها را در اقتصاد مدیریت می‌نمایند. بنابراین ایجاد اختلال در اعطای اعتبار و ایجاد اختلال در نظام پرداخت دارای آثار انتشار دهنده در کل اقتصاد خواهد بود، زمانی که یک بانک نومنی با اختلال در عملکرد مواجه شده و یا وضعیت توقف پانکی بر آن حادث شود، روابط ارزشمند اقتصادی فی ماین بانک و بانگاه‌های اقتصادی دچار آسیب شده و این امر بر بانگاه‌های اقتصادی که نیاز به دویافت اعتبار از بانک دارند، تأثیر منفی خواهد گذاشت. پروژ توقف پانکی و یا احتمال زیان به سرمایه بانک باعث انقباض در میزان اعتبارات اعطایی بانک خواهد گردید که علاوه بر موارد مذکور هزینه‌های اجتماعی بزرگی نیز به سایر استغاثه‌کنندگان از پانک، در خارج از نظام پانکی وارد خواهد ساخت.
- ۲- به سبب دشواری تعیین ارزش دارایی‌های بانکها و اینکه بدین‌های آنها نیز کوتاه‌مدت است، لذا غالباً این مؤسسات مالی بیش از سایر بانگاه‌های اقتصادی در معرض توقف هستند. از آنجا که وام‌های اعطایی توسط بانک که مهم‌ترین دارایی آنها هست در بازار ارزش‌گذاری و معامله نمی‌شود و بدین‌های بانک نیز در هر لحظه ممکن است به صورت آنی مورد مطالبه قرار گیرد، لذا پروژ کوچک‌ترین شوک‌ها بر «قلدرت بازپرداخت دیون»^۱ بانک می‌تواند بر موقعیت واسطه‌گری بانک تأثیر پسیار منفی گذاشته و حجم اعتبارات اعطایی توسط بانک را کاهش و در نهایت منجر به کاهش فعالیت اقتصادی آن بشود. دشوار بودن ملاحظه ارزش صحیح بانکها و مشکلات مرتبط با نامتقارن بودن اطلاعات در نهایت منجر به پروژ مشکلات سیستمی پرهزینه خواهد شد این موارد غالباً به واسطه واکنش بیش از حد سهده‌گذاران به اطلاعات بوجود می‌آید. در نهایت این موضوع حسنه منجر به خاتمه فعالیت بانکهایی که قبل از این وخداد از قدرت بالزیرداخت دیون مناسبی برخوردار بوده‌اند نیز می‌شود.

1. Solvency

۳۴ □ ضمانت مهردها دو بالکنلای بدن و روا

۳- غالباً حفاظت از سپرده‌گذاران خرد یکی از اهداف معمول شبکه ثبات مالی دانسته می‌شود و درین اعیت شبکه ثبات مالی نیز همین استدلال مطرح می‌شود (یوسفی دیندارلو، ۱۳۹۵: ۱۲-۱۳).

۳-۲. ارکان شبکه ثبات مالی^۱

شبکه ثبات مالی دارای ارکان متمم‌هایی می‌باشد که در تعامل با یکدیگر، ثبات مالی را برای نظام مالی و اقتصادی به ارمغان می‌آورند.

شبکه ثبات مالی از لوکلن زیر تشکیل شده است (Pruski, 2012: 4; Schich, 2008: 5).

۱- نظارت^۲؛ ۲- آخرین قرض‌دهنده^۳؛ ۳- مقررات احتیاطی^۴؛ ۴- گزیر^۵؛ ۵- ضمانت / یقه سپرده‌ها.

برای حفظ ثبات مالی نظام مالی و کاهش هوامن خطرآفرین راهکارهای مورد استفاده قرار گرفته شده است، ماهیت راهکارهای منبوب متفاوت است. جملوی ذیرا انواع راهکارهای حفظ ثبات مالی و ماهیت آن را از این کرده است.

جدول ۱-۱. راهکارهای حفظ ثبات مالی در نظام مالی

ردیف	ویژه	مهارت راهکار	نحوه
۱	راهکار مقرراتی	۱- مقررات الزام‌آور ۲- مقررات غیرالزام‌آور	مقررات و بخشنامه‌های بالک مرکزی
	و تنظیم‌گری		مقررات کمیته پازل ^۶
	راهکار نهادی		۱- نظارت بر حسن اجرای بالک مرکزی - سازمان اورس و اورال بودادار - یقه مرکزی - صنایع ضمانت مهردها (در برخی موارد) ۲- اعطای تسهیلات در موقعیع بالک مرکزی - یقه مرکزی بحران
			۳- حل و فصل مشکلات نهاد و مالی و پرداخت تعهدات و مقام گزیر

منبع: پانجهای پژوهش

-
1. Financial safety net
 2. Supervision
 3. Lender of last resort
 4. Prudential regulation
 5. Resolution

سازوکار متعارف خصائص سپرده‌ها □ ۴۳ □

پژوهش حاضر به بررسی رکن آخر ثبات مالی که راه کار نهادی ایجاد ثبات در نظام مالی است، - خصائص سپرده‌ها - می پردازد.

۲. خصائص سپرده‌ها

پس از سال ۱۷۸۹ که ساختار حاکمیت قدرال^۱ در آمریکا شکل گرفت، بانک‌ها طبق توافقنامه ایالتی یا کنگره برای مالهای محدودی مجوز فعالیت گرفتند (Federal Deposit Corporation, 1998: 3) در ابتدا، توقف‌های بانکی^۲ وجود نداشت تا اینکه در سال ۱۸۰۹ بانک کشاورزان شهر کلاماکست^۳ متولف شد، از اینجا بود که مردم دریافتند که چنین پذیده‌ای (توقف بانکی) می‌تواند اتفاق یافتد (Golembek, 1955: 113). در سال ۱۸۲۹، نیویورک اولین ایالت بود که «برنامه پیمه تعهد بانک»^۴ را به تصویب رساند. از سال‌های ۱۸۳۱ تا ۱۸۵۸ پنج ایالت دیگر آمریکا یعنی ایالت‌های ورمونت^۵، ایندیانا^۶، میشیگان^۷، اوهايو^۸ و آئرلند^۹ برنامه‌های پیمه را به تصویب رساندند.

اهداف برنامه‌های پیمه‌ای ایالت‌های به شرح ذیل بوده است:

۱- حفاظت جامعه از تغییرات شدید ابزارهای مبادله^{۱۰} (ماتن مسکوکات) که در تیجه توقف‌های بانکی رخ می‌دهد.

۲- حفاظت از سپرده‌گذاران خود^{۱۱} (فردی) و طبلکاران (دارندگان پول)^{۱۲} بانک در برابر زیان‌ها (Federal Deposit Insurance Corporation, 1998: 3).

پس از ایالتمعاهی نام بوده، ایالتمعاهی دیگر نیز چنین برنامه‌ای را در پیش گرفتند.

1. Federal government

2. bank failures

3. Farmers Bank of Gloucester

4. شهری ساحلی در ماساچوست ایالات متحده آمریکاست

5. bank-obligation insurance program

6. Vermont

7. Indiana

8. Michigan

9. Ohio

10. Iowa

11. circulating medium

12. individual depositors

13. Noteholders

۳۴ □ ضمانت سپرده‌ها در بانکداری برق و روا

در واقع، ایالت‌های مختلف آمریکا دارای صندوق‌های بیمه‌ای بودند که سپرده‌گذاران را در هر ابر توقف‌های بانکها حفاظت می‌کرد. این روند تا سال ۱۹۲۰ ادامه داشته، در آن سال، صندوق‌های بیمه ایالت‌ها قادر به مقابله با وقایع اقتصادی نبودند. رکود سال ۱۹۲۱ و مشکلات خاد بخش کشاورزی به مدت یک دهه سبب شد تا تعداد زیادی از بانکها متوقف شوند. صندوق واشنگتن اوئین صندوقی بود که در سال ۱۹۲۱، عملیات خود را متوقف کرد. در اوایل سال ۱۹۳۰، تمامی صندوق‌ها عملیات خود را متوقف کردند. حتی توقف فعالیت‌های صندوق‌های بیمه‌ای سپرده‌ها آن بود که پیشتر سپرده‌های بانک‌های عضو صندوق خارج شده بودند و این مهم به عدم ایجاد تعهدات^۱ صندوق‌ها منجر شده بود (Federal Deposit Insurance Corporation, 1998: 16-17). تتجدد توقف بانک‌ها به خصوص در ایالت‌های میسیسیپی^۲، آیووا، آرکانساس^۳ و کارولینای شمالی^۴ به تلاشی گسترده برای تبدیل سپرده‌های مدت‌دار و دیناری^۵ به وجوده رایج^۶ منجر شد و وجهه کمتری به سمت سپرده‌های پس‌انداز^۷ حرکت کرد. این اتفاق سبب شد تا ترس میان سپرده‌گذاران شیوع یابد و به مرزهای جغرافیایی محدود نشود. توقف ۲۵۷ بانک با ۱۸۰ میلیون دلار سپرده در نوامبر ۱۹۳۰ به توقف ۳۵۲ بانک با ۳۷۰ میلیون دلار در دسامبر همان سال سرایت کرد. در دسامبر ۱۹۳۰، ۱۱ بانک آمریکایی با بیش از ۲۰۰ میلیون دلار سپرده متوقف شد. یکی از ۱۱ بانک مزبور، بانک ایالات متحده^۸ که بزرگترین بانک تجاری^۹ آمریکا محسوب می‌شد (از حيث حجم سپرده‌ها)، بود. توقف چنین بانک عظیمی تا آن سال، در تاریخ آمریکا نظری نداشت (Friedman & Schwartz, 1963: 308-310). بین سال‌های ۱۸۸۹ تا ۱۹۳۳ در مجموع ۱۵۰ پیشنهاد برای بیمه یا ضمانت سپرده‌ها به کنگره آمریکا ارائه شد (Federal Deposit Insurance Corporation, 1998: 19).

-
1. Insolvent
 2. Missouri
 3. Illinois
 4. Arkansas
 5. North Carolina
 6. demand and time deposits
 7. Currency
 8. savings deposits
 9. Bank of United States
 10. commercial bank

سازوکار متعارف همانت سپردهها ۴۵

نهایت بخش ۱۲ اب (قانون بانکداری^۱، ۱۹۳۳) قانون فدرال رزرو، شرکت بیمه سپرده فدرال را در سال ۱۹۳۳ ایجاد کرد و ساختار، وظایف و کارکردهای آن را تعیین و مشخص کرد (Federal Deposit Insurance Corporation, 1998: 27). طبق قانون بانکداری مصوب ۱۶ دویی ۱۹۳۳، شرکت بیمه سپرده فدرال به منظور مصرف مؤثثتر و ایمن تر دارایی های بانک، تنظیم کری کنترل بین بانک، جلوگیری از انحراف و جوه به سمت فعالیت های سوداگرانه^۲ و دیگر اهداف ایجاد شد (Annual report of FDIC, 1934: 4).

دو بیانیه مأموریتی^۳ این سازمان آمده است: شرکت بیمه سپرده فدرال، نهادی مستقل است که توسط کنگره ایجاد شده است تا بیان و احتماد عمومی را در نظام مالی حفظ کند. این مهم از طریق اجرای گزارشی (بر صورت می پذیرد):

- ۱- بیمه کردن سپردهها
- ۲- بازوسی^۴ و نظارت^۵ نهادهای مالی به منظور ایمن و سالم بودن و حفاظت از مصرف کنندگان^۶
- ۳- قابلیت گزیر^۷ نهادهای مالی بزرگ و پیچیده^۸
- ۴- مدیریت تصمیمه^۹.

بهین شکل اولین شرکت بیمه سپردهها به شکل منسجم و گستردۀ در نظام مالی یک کشور تشکیل شد و ادبیات ثبات مالی را در آن پر رانگ کرد. در همانت یا بیمه سپرده های متعارف، اصل و سود سپرده های بانک یا مؤسسه اعتباری متوقف توسط مبتلوق (شرکت همانت) سپرده ها برای سپرده گذاران همانت (بیمه) می شود.^{۱۰}

1. Banking Act of 1933

2. Speculative

3. Mission

4. <https://www.fdic.gov/about/strategic/strategic/mission.html>

5. Examining

6. Supervising

7. consumer protection

8. Resolvable

9. Receiverships

10. <https://www.fdic.gov/deposit/deposits/faq.html>